

Однак сьогодні, на думку Л.О. Калмикової, метамовна пропедевтика має бути зорієнтована дещо в інше русло [6]. Акценти слід змістити з формування вузько предметних мовних умінь (читати, писати), неусвідомленого засвоєння мовних понять дошкільниками на використання мовних засобів у навчанні з метою розвитку в дітей пізнавальних умінь: аналізувати, спостерігати, зіставляти, узагальнювати, класифікувати, абстрагувати, тобто виконувати розумові операції, оперуючи мовним матеріалом, необхідним для оволодіння в школі новою для них навчальною діяльністю.

Слід зауважити, що програмні вимоги до мовної підготовки дитини у дитячому садку ще не вповні відповідають тій перебудові, що відбулася в початковій школі. Вихователі недостатньо зорієнтовані на систематизацію знань, формування узагальнень, розкриття причинно-наслідкових зв'язків, обґрунтування своєї думки, самооцінку й самоконтроль.

Отже, навчання грамоти старших дошкільників має будуватися на усвідомленні дітьми мови як особливої форми дійсності, збагаченні їхнього словникового запасу лексемами, що позначають конкретні й абстрактні поняття, властивості, якості, ознаки й зв'язки між предметами, реченнями різної конструкції, формуванні аналітико-критичного ставлення до мови.

Література

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. – К. : Видав. дім "Слово", 2011.
2. Богуш А.М. Методика навчання української мови в дошкільних закладах: [навч. посібник] / Богуш А.М. – К., 1993.
3. Дошкільна лінгводидактика [хрестоматія / упоряд. Богуш А.М.]. – К. : Видав. дім "Слово", 2005.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля" / Білан О.І., Возна Л.М., Максименко О.Л. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264 с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (нова редакція). У 2 ч. Ч.ІІ. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О.П., Аніщук А.М., Артемова Л.В. та ін.; наук. кер. О.Л. Кононко. – К. : ТОВ "МЦФЕР-Україна", 2014. – 452 с.
6. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: [монографія] / Калмикова Л.О., Харченко Н.В., Дем'яненко С.Д., Порядченко Л.А. / [за заг. ред. Л.О. Камикової]. – К. : Вид-во "ПП Медведєв", 2007.
7. Спецкурс: Обучение дошкольников грамоте / [под. ред. Н.В. Дуровой]. – М., 1994.

О. І. Палагнюк,
НПУ імені М.П.Драгоманова,
Науковий керівник: к.пед.н., доцент Н. П. Кравець.

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ СЕМИКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті розкрито процес формування патріотичних почуттів у розумово відсталих учнів на уроках української мови та літератури різноманітними засобами навчання і виховання: театралізації, екскурсій, проблемних ситуацій, ілюстрацій тощо. Представлено особливості виховання патріотичних рис у розумово відсталих семикласників.

Ключові слова: патріотизм, Батьківщина, українська мова та література, розумово відсталі учні, ігри-драматизації, проблемні ситуації.

Актуальність теми. Громадянське суспільство потребує відтворення почуття істинного патріотизму як духовно-моральної цінності, формування в молоді активної, соціально значущої позиції, яку вона може проявити в усіх видах діяльності, найперше за все, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, реалізацією особистого потенціалу на благо України.

Питання патріотичного виховання підростаючого покоління, що покликане сприяти духовній цілісності українського народу й об'єднанню різних регіонів країни, стають у наш час актуальними, як ніколи. Особливо гостро постає це перед педагогами, які працюють з розумово відсталими учнями,

оскільки на шляху його вирішення є чимало проблем, пов'язаних з особливостями психофізичного розвитку даної категорії школярів.

Аналіз історичної, філософської та педагогічної літератури свідчить, що проблема патріотичного виховання молоді завжди посідала провідне місце. Сутність патріотизму розкрито у працях Г.Ващенка. І.Огієнка. С.Русової, Г.Сковороди. В.Сухомлинського. К.Ушинського та ін.

Різними аспектами патріотичного виховання у корекційній педагогіці займалися видані вчені та педагоги: І.Бех, А.Белкін, Н.Буфетов, О.Вержиковська, О.Дмітрієва, Г.Дульнев, І.Єременко, М.Кот, Н.Кравець, В.Мачіхіна, Т.Пороцька, В.Синьов, та ін. Зокрема, М.Буфетов, Г.Дульнев, І.Єременко, Т.Пороцька, які вивчали особливості формування моральної оцінки у розумово відсталих учнів, розуміння моральних норм, що є складовими громадянських якостей особистості. О.Базилевська розглядала формування громадянської культури та національної свідомості в учнів з особливими освітніми потребами шляхом упровадження різних видів народного мистецтва.

Мета статті: проаналізувати особливості формування почуття патріотизму в розумово відсталих учнів 5-8 класів і надати рекомендації щодо національно-патріотичного виховання на уроках української мови та літератури.

Виклад основного матеріалу. Патріотичне виховання розумово відсталих школярів в сучасних умовах – це, насамперед, формування національної свідомості, приналежності до рідної землі, народу [1; 2; 11].

Опираючись на вже вивчений розумово відсталими школярами програмовий матеріал з основних предметів у школі І ступеня молодших класів, ми провели експеримент з вияву стану розуміння і знання понять, що стосуються України як рідного краю. Зокрема, нами було проведено опитування серед 65 учнів п'ятих і сьомих класів спеціальної школи-інтернату №26, м.Києва для дітей з порушеннями у розвитку.

Аналіз отриманих результатів свідчить, що 27,3% учнів п'ятих класів знають місцезнаходження і назву своєї Батьківщини, розпізнають серед інших прапорів прапор України, пояснюють значення його символів, володіють відомостями про державну мову; 10% респондентів пригадали народні свята (Івана Купала, День Матері). Лише 12,7% опитуваних за допомогою експериментатора змогли назвати одне або два слова із запропонованого переліку символів української нації, таких як лелека, калина, барвінок, писанка та інші. Символ "вишиванка" впізнали майже 50% учнів п'ятих класів, і така ж сама кількість дітей пригадали кілька народних традицій.

Серед учнів сьомих класів 55% дітей впевнено назвали Україну своєю Батьківщиною. Щодо символіки, то 10% респондентів пригадали крім прапора ще і слова гімну України та зуміли пригадане записати.

Щодо пригадування назв народних традицій, розуміння орнаменту і значення кольорів писанки краще орієнтувалися семикласники, ніж п'ятикласники.

Також ми виявляли, чи знають учні українських письменників та їхні твори. Результати опитування свідчать, що у розумово відсталих п'ятикласників і семикласників не досить добре сформоване знання про відомих сучасних українських письменників, оскільки змогли пригадати прізвища лише тих авторів, які вивчали у школі (Т.Шевченка, І.Франка і Л.Українки).

Отже, отримані результати свідчать про недостатність сформованості у розумово відсталих дітей знань, що стосуються патріотичного напрямку, незважаючи на те, що програми з української мови та літератури побудовані таким чином, щоб учні з розумовою відсталістю цілком могли засвоїти основні поняття, що стосуються України як рідного краю.

З огляду на це рекомендуємо дотримуватись певних завдань щодо формування почуттів у розумово відсталих підлітків: 1) виокремлення як одного з найголовніших напрямів виховної роботи національно-патріотичного виховання – справу, що за своїм значенням є стратегічним завданням; 2) повсякденне виховання поваги до Конституції держави, законодавства, державних символів – Герба, Прапора, Гімну; 3) виховування в учнівської молоді національної самосвідомості, налаштованості на осмислення моральних та культурних цінностей, історії, системи вчинків, що мотивуються любов'ю, вірою, волею, усвідомленням відповідальності; 4) здійснення виховання в учнів громадянської позиції; вивчати та популяризувати серед учнів історію українського козацтва, пропагандувати історико-

культурну спадщину українського народу; поліпшувати військово-патріотичне виховання молоді, формувати готовності до захисту Вітчизни.

Важливим аспектом формування національно самосвідомої особистості є виховання поваги та любові до державної мови. Володіння українською мовою та послугування нею повинно стати пріоритетними у виховній роботі з дітьми. Мовне середовище повинно впливати на формування учня-громадянина, патріота України, моральних якостей особистості кожного школяра, культуру поведінки, виховання бережливого ставлення до природи, розвивати мотивацію до праці [2, 3, 4; 7; 8; 9; 11].

Ефективність патріотичного виховання на уроках української мови та літератури значною мірою залежить від спрямованості навчально-виховного процесу, методів та форм його організації. Пріоритетна роль відводиться активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів відносяться ситуаційно-рольові ігри, соціально-психологічні тренінги, вікторини, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху, аналіз конфліктів та моделей стилів поведінки [4].

З метою організації патріотичного виховання розумово відсталих семикласників ми організовували та проводили:

– Тематичні бесіди наступної тематики: „Я – громадянин-патріот незалежної держави України“, „Пам'яті вдячні нащадки“, „Моя рідна Україна“, „Знай і поважай Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн“, „Наша Вітчизна – Україна“, „Державна символіка Батьківщини“, „Твої права і обов'язки“, „Патріотизм – нагальна потреба України“, „Моя земля – земля моїх предків“, „Україно, матінко моя“, „Символи України“, „І синє небо, і жовте колосся“, „Народні символи“, тощо;

Цікаво проходили уроки мови, на яких учні опрацьовували правила „Їхні славні імена в літописі мого краю“, „Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься“, „Наша вулиця носить ім'я героя війни“, „Бойові нагороди воїнів, полководців, які визволяли Україну від нацистів“, „Герої – учасники АТО“ та ін

Висновок. Отже, патріотичне виховання на уроках української мови та літератури забезпечить сформованість в учнів почуття патріотизму, зокрема прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою. Для реалізації цих завдань необхідна систематична робота, яка передбачає забезпечення гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, методів виховання дітей у процесі навчання української мови та літератури.

Література

1. Башмет М. Зміцнення всіх компонентів національної свідомості у молоді – пріоритетний напрям державотворчої політики України / М.Башмет. // Державність. – 1994.–№2 – С. 50–53.
2. Кравець Н.П. Виховання в учнів з порушеннями інтелекту культури людських взаємин на уроках читання / Н.П.Кравець// Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами:зб-к наукових праць №5/7. – К.: Університет "Україна", 2008. – С.246 – 255.
3. Кравець Н.П. Виховання розумово відсталих підлітків на уроках літератури засобами усної народної творчості/ Н.П. Кравець//Актуальні проблеми розвитку особистості в умовах міжкультурної взаємодії в освітньому просторі: зб-к м-лів Міжнар. науково-практичної конф., Київ, 2017. – Частина І. – С. 38-45.
4. Кравець Н.П. Метод творчого читання і формування читацької діяльності розумово відсталих учнів / Н.П.Кравець // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія: збірник наукових праць. – Випуск 22. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – С. 119–124.
5. Кравець Н.П. Інновації на уроках літератури у роботі з розумово відсталими учнями / Н.П. Кравець//Innovative processes in the education: Collective monograph.– AMEET. Sp. z.O.O., Lodz, Poland, 2017.–256p. –PP.75-90.
6. Кравець Н.П. Індивідуальний підхід як основа корекційної роботи з розумово відсталими дітьми на уроках читання / Н.П.Кравець // Нова педагогічна думка. – 2006.– №3. – С. 55–59.
7. Петько Л.В. Впровадження української національної ідеї в процес іншомовної освіти майбутніх педагогів / Л.В.Петько // Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис / засн.

Інститут вищої освіти АПН України ; голов. ред. В.П.Андрущенко. – Київ : "Педагогічна преса", 2013. – № 2. – С. 68–74.

8. Петько Л.В. Туризм – справа захоплююча / Л.В.Петько // Рад. школа. – 1990. – № 11. – С. 25–29.

9. Петько Л.В. До проблеми виховання національної свідомості школярів / Л.В.Петько // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наукових праць. – Вип. 31. – 2006. – С. 124–128.

10. Тернопільська В.І. Особливості формування патріотизму у студентської молоді / В.І.Тернопільська // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. - №3. – С.

11. Pet'ko L. Priorities for the development of the Ukrainian national idea and the upbringing students of this modern era / L. Pet'ko // Intellectual Archive. – Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada), 2017. – Vol. 6. – No. 5, September/October. – PP. 59–78.

М. М. Продан,

НПУ імені М.П.Драгоманова,

Науковий керівник: к.пед.н., доцент Н. П. Кравець.

СТАН ТЕХНІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ ТРЕТЬОГО КЛАСУ

Анотація. У статті здійснюється аналіз сформованості технічної складової навички читання у розумово відсталих учнів третього класу. Наводяться результати обстеження учнів на уроках читання. Доведено, що технічна складова навички читання у розумово відсталих учнів на даному етапі навчання сформована на низькому рівні.

Ключові слова: навичка читання, технічна складова, правильність читання, темп читання, виразність читання, спосіб читання, розумова відсталість.

Актуальність. Проблема розвитку навички читання набуває особливого значення, коли звертається увага на дітей з особливостями психофізичного розвитку, які навчаються у спеціальній загальноосвітній школі. Розглядаючи цю проблему, дослідники констатують недостатній розвиток у даної категорії дітей навички читання.

Проблему формування навички читання розумово відсталих дітей досліджували А.Аксьонова, Л.Вавіна, В.Воронкова, М.Гнезділов, Н.Кравець, А.Корнєв, Н.Сорокіна, В.Петрова, В.Тарасун, Н.Чередниченко, І.Єременко та ін. Вчені звертають увагу на недостатній розвиток у дітей навички читання, підкреслюють труднощі формування навичок свідомого, виразного та швидкого читання, тобто акцентують увагу на недостатній рівень сформованості технічної складової навички читання; відзначають значні помилки у читанні складів, слів, речень та пропуски букв, складів, їх заміна, „ковтання” закінчень, слів тощо.

Оскільки читання – складний психофізіологічний процес, спрямований на розшифрування й розуміння писемного повідомлення, якому властиві технічна й смислова складові. Технічна передбачає сформованість способу, швидкості, правильності й виразності читання.

Відомо, що уроки читання в молодших класах організуються як пояснювальне читання і мають на меті формування в учнів свідомого, правильного, швидкого і виразного читання, повідомлення початкових даних про природу та суспільство, моральне, естетичне виховання учнів [2; 3; 6; 7; 10; 11]. Школярі відчувають складнощі у осмисленні причинної залежності явищ, у встановленні послідовності подій.

У зв'язку з труднощами в сприйманні тексту, уповільненістю мовлення і вузькістю поля зору (периферичного зору) у розумово відсталих учнів темп читання приблизно вдвічі повільніший, ніж в дітей з типовим розвитком. У 2–4 класах діти не дотримуються правильного темпу читання, логічних пауз, неправильно розподіляють дихання, читання відрізняється монотонним характером.

Мета статті. Виявити стан технічної навички читання у розумово відсталих учнів третього класу.

Виклад основного матеріалу. З метою визначення стану сформованості навички читання ми провели констатувальний експеримент з використанням методів діагностики: спостереження,